

SANAT EĞİTİMİNDE TRANSKÜLTÜREL YAKLAŞIM

Asuman AYPEK ARSLAN¹

ÖZET

İçinde bulunduğumuz toplumsal ve kültürel koşullar, toplumlararası sanatsal ve estetik üretimleri paylaşım ve esinlenme olarak karşımıza çıkartmaktadır. Bu yakınlaşmalar ve karşılaştırmalar içinde çok kültürlülük ve toplumsal farklılıklar kültürel ve estetik deneyimlerin paylaşılması açısından önemlidir. Yaşamın öznesi olan bireylerin olaylarla ilgili birbirlerinden farklı dönüşüm ve devinim halinde olan düşünce, duygu ve algı dünyaları ile bunların doğrultusunda gerçekleşen sanat çalışmaları “plastik sanatlar gibi” ve farklı sosyo-kültürel değerlere, yaşam biçimlerine, gelenek göreneklere, hazır bulunuşluklara sahip olmaları sanatı anlama çabalarını, etkilemektedir. Toplumsal olayların oluşturucusu ve dönüştürücüsü olan bireyleri anlama çabası toplumsal olayların betimlenmesine ve bunun içinde bireylerin çok kültürlülük içinde karmaşık ilişkiler ağında sanatsal yaratım ve estetik kaygılarının var olmasına olanak tanımaktadır. Günümüzde sanat eğitiminin niteliği katılım ve etkileşim özelliklerine, sahip olunan alt kültüre, bireylerin demografik özelliklerine ve yeteneklerine, kurumsal amaçlara, ihtiyaç oluştuğunda değişebilme- dönüşebilme kabiliyetine göre farklılaşmaktadır. Sanat eğitiminin bireysel olması yanında sosyal bağlamından kaynaklanan unsurlarını görmek, çok kültürlülük ortamı içinde yarattığı estetik algıyı anlayabilmek gerekir. Araştırmada toplumların karmaşık ilişkiler ağını oluşturan çok kültürlülük ve sonucunda meydana gelen sanat üretimi, eğitimi olgularının kozmik ilişkisi ele alınmıştır. Araştırma verileri tarama yolu ile elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sanat, Sanat Eğitimi, Transkültürel Yaklaşım, Çok Kültürlülük.

Aypek Arslan, Asuman. "Sanat Eğitiminde Transkültürel Yaklaşım". *idil* 5.21(2016): 363-372.

Aypek Arslan, A. (2016). Sanat Eğitiminde Transkültürel Yaklaşım. *idil*, 5 (21), s.363-372.

¹ Dr. Gazi Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi Görsel Sanatlar Bölümü / aypek(at)gazi.edu.tr

TRANSCULTURAL APPROACH AT ART EDUCATION

ABSTRACT

In the current social and cultural conditions of society are sharing artistic and aesthetic disconnect between production and to us as inspiration. Within this approximation and comparison, multiculturalism and social differences are of importance in terms of sharing cultural and aesthetic experiences. Life of the individual who is the subject of conversion and different from each other about the events that are in motion thoughts, feelings, and perception in the direction of the actual art work them with the world of "plastic arts" the different socio-cultural values, lifestyles, traditions, traditions bulunusluk ready to possess the fact that "affect their efforts to understand the art. The effort to understand individuals who are the creators and transformers of social events allow them to depict the social events and to have artistic creation and aesthetic concerns of them within the complex relations and in multiculturalism.

The quality of art education in current time varies depending on the involvement and interaction characteristics, the sub-culture possessed, the demographic features and experiences of the individuals, institutional purposes, the ability to change and transform when necessary. Besides the fact that art education is individualistic, it is necessary to see the components resulting from social context, to understand the aesthetic concern created within the setting of multiculturalism. In the current research, multiculturalism comprising the network of sophisticated relations of communities and the art production as a result of this, the cosmic relation of educational phenomena were investigated. The data of the research were obtained through data collection method.

Keywords: Art, Art Education, TransculturalApproach, Multiculturalism.

Giriş

Kültür, Çok Kültürlülük, Çok Kültürlü Eğitim, Transkültürel Yaklaşım

Kültür kavramı, ilk olarak 1793 yılında basılan bir Alman sözlüğünde yer almıştır. Welsch (1992) kültürü, bir insan topluluğundan beklenen davranışları tayin eden rolleri oluşturan, düzenlenmiş davranışlar, düşünceler ve duyuşlar bütünü; Taylor (2002) ise kültürü; Bilgisi, imanı, sanatı, ahlakı, örf-adetleri, ferdin mensubu bulunduğu cemiyetin bir uzvu olması itibarıyla kazandığı itiyatlarını ve bütün diğer maharetlerini ihtiva eden gayet iç içe bir bütün” olarak tanımlar. Kültür, sosyal sınıf, din, dil ve etnik köken gibi farklılıklar kişiler arası etkileşimde toplumun temel özellikleridir. Bireylerin bu farklılıklar konusunda erken yaşlarda eğitilmesinin, onların gelecekte küresel toplumun etkili birer üyesi olarak yetişmelerinde yararlı olacağı düşünülmektedir (Gay, 1994). Hızla gelişen ve popülerleşen kitle iletişim araçlarının da etkisiyle farklılıklar ve çeşitlilikler birlikteliğin zenginliği olarak görülmeye başlanmıştır. Bu zenginlik olağan bir şekilde gerçekleşir. Belli bir zaman diliminde ve belli bir bölgede yaşayan insanlara ait değerler “yerel kültür”ü; bir ulusu diğerlerinden ayıran özellik ve değerler “ulusal kültür”ü; fen, sanat, müzik gibi insan eliyle üretilen değerler ise “evrensel kültür”ü oluşturur. Bir kültür tüm bu kültürel değerleri içinde yapışmış ise “çok kültürlülük”adını alır. Ancak bu kültür öğeleri içinde zaman zaman bir diğer kültürü özümseyememe gibi, çatışmalar da yaşanacaktır. Önemli olan farklı öğeleri barındıran kültürel değerleri barış içinde yaşatabilmektir. Kültürlerarasılık kavramı; kültürleri tek bir kalıba sokmadan içlerinde var olan müzikal, edebi, sanatsal, sportif vb. pek çok zenginliği diğer kültürlerle birlikte yaşamaya olanak sağlayan bir yapı olarak görülebilir.

Kültürel çeşitlilik, insan varoluşunun ayrılmaz bir parçasıdır. Bazıları kültürel çeşitliliği, diyalog ve değişim süreçleri aracılığıyla, dünyadaki her bir kültürün içinde yer alan zenginliklerin paylaşımı olarak, olumlu bir şekilde algılamak, bazıları da aynı olguyu, insanlığın ortak görüntüsünü kaybetmesine sebep olan ve bu nedenle de kökeninde çok sayıda çatışma bulunduran kültürel farklılıklar olarak algılamaktadırlar. Çok kültürlülüğün önde gelen kuramcılarından Parker; farklılıkların toplumsal birlik üzerindeki etkilerini “farklılık olmaz ise birliğin, kültürel baskı ve kargaşa ile sonuçlanacağı şeklinde yorumlamaktadır. Birlik olmaksızın farklılık ise ulus devletinin çatlamasına yol açar. Çok kültürlü demokratik bir ulus devletinde farklılık ve birlik, nazik bir dengede birlikte var olmalıdır” şeklindeki görüşleri ile çok kültürlülüğün birleştirici bir unsur olduğuna dikkat çekmiştir (Akt; Yazıcı, Başol ve Toprak, 2009). Çok kültürlülüğün farklılıklar üzerinde bütünleştirici değil, aksine ayrıştırıcı bir etken olduğunu savunanlara göre ise çok kültürlülük; toplumsal yapı içinde farklı olduğunu iddia eden grupları, bir ulus bilinci altında birleştirmek yerine

kendi kategorilerinde tanımlayarak bölmektedir. Bu durum bütünleşmeyi olanaksızlaştırmakla kalmayıp, siyaset, kültür ve medeniyetin sonu anlamına da gelmektedir (Altınbaş, 2006). Tekinalp (2005) ise çalışmasında; küreselleşmenin insanlığa getirdiği ekonomik, sosyal, siyasal ve çoğulcu yaklaşımın özünde 'biz' ve 'onlar' farklılığının yer aldığını, onlar'ınbiz'den ayrı tutulmasını kabul etmeyi ifade etmiştir.

Tarihin hiçbir döneminde kültürler birbirlerinden tamamen ayrı olmamışlar, sürekli bir etkileşim içinde bulunmuşlardır. Çok kültürlülüğün Osmanlı hoşgörüsüyle beslenip Cumhuriyet'e armağan edilişi bunun bir göstergesi olabilir. Karşılıklı etkileşimi ve kültürlerin birlikteliğini vurgulayan "kültürlerarasılık" kavramı bu göstergelerin meyvesidir (Çelik, 2008). Netice itibariyle kültürlerarasılık durumunun farklı ırklar arasında değil, aynı soydan gelenler arasında yaşanabileceğini de unutmamak gerekir.

Bu çerçevede kültürlerarasılık kavramının yerine yeni bir kavram olan "Transkültürel" kavramının güncel çalışmalarda öne çıktığı görülebilir. İki kavram arasındaki farka bakıldığında şöyle bir anlayış görülmektedir: Kültürlerarası yaklaşım iki veya daha fazla farklı, belli sınırları olan kültürlerin ortak örtüşme alanında bulunan değerleri, olguları, yaşam biçimleri gibi konuları ele alarak, kültürlerarası anlayışı, diyalogu, araştırmaları ve birlikte yaşamayı kolaylaştırıcı çabaları ele almaktadır. Transkültürel yaklaşım ise kültürlerin ortak olabilecek ve olmuş olgularını yani, bir geçişi (trans) ele almaktadır (Iljassova-Morger, 2009; Welsch, 1992). Dolayısı ile geleneksel (sınırları belli olan) kültür anlayışının dışına çıkarak içinde bulunduğumuz post modern çağın ortaya çıkardığı eklektik yaşam biçimlerini de ele alan bir yaklaşım olarak transkültürel yaklaşımın karşımıza çıktığı görülebilir. Günümüzde hem fiziksel hem de sanal anlamda sınırlar ortadan kalkmakta; insanların, fikirlerin, eserlerin ve yaşam biçimlerinin yer değiştirmesi ve geçişi olağanüstü bir hızla gerçekleşmektedir. 21. yüzyılın en önemli pedagojik problemi, transkültürel yaklaşımın sunmuş olduğu değişken karakterli kültürel alanlar ve çeşitliliklerinin sürekli güncellenmesi gereken pedagojik hazır bulunmuşluk düzeyi ve yapısı olmaktadır. Kültürel çeşitliliklerin altında kültürel çoğulculuk, kültürel standartların sıradanlaşması, üretimin ve tüketimin birer kültürel içerik ve inceleme alanı olarak daha fazla önemsenmesi gibi pedagojik gerekçeler yer almaktadır.

Eğitimin, bireylerin sosyalleşmesinin sağlanması için bir araç olarak görülmesinden bu yana, çok kültürlü eğitim ve kültürel paradigmlar tartışıla gelmektedir (Agada, 1998). Çok kültürlü eğitimin bazı biçimlerine 19.yy.da dahi rastlanmaktadır. Ancak çok kültürlü eğitim ulusal bir hareket olarak altmışlarda, vatandaşlık haklarını takiben gelişmeye başlamıştır.

Çok kültürlülük olgusunun eğitim boyutunu ifade eden çok kültürlü eğitim; farklı ırk, etnik yapı ve sosyal gruplardan gelen tüm öğrenciler için eşit eğitim fırsatları yaratma, okul ortamını değiştirme ve yeniden yapılandırmayı amaçlayan bir eğitim yaklaşımıdır. (Banks ve arkadaşları, 2001). Çok kültürlü eğitimin önde gelen kuramcılarından Parekh (2002) çok kültürlü eğitimi tanımlarken; entelektüel merak, özeleştirici, savları ve kanıtları değerlendirip bağımsız bir karar oluşturabilme, başkalarına saygı, farklı düşünce ve yaşam biçimlerine duyarlı olma ve etnik merkezci bir anlayıştan uzaklaşma amacına yönelik yürütülen faaliyetler olduğunu belirtmiştir. (Akt; Başbay ve Bektaş, 2009). Hidalgo ve arkadaşlarına (1996) göre, çok kültürlü eğitim, çoğulculuk ve farklılık esası üzerine kurulu olarak demokrasi, eşitlik ve adalet ilkelerine dayanır. Daha özelden, çok kültürlü eğitimin demokratik temeli eğitimde imkân ve fırsat eşitliği düşüncesidir. Bu düşünce, kültürel unsurların tüm öğrencilere eğitim olanaklarından aynı eşitlikte yararlanma fırsatı vermemesi gerçeğinden hareket eder. Bu anlamda çok kültürlü eğitimin amacı, bu eşitsizliği en aza indirmektir. Sultana (1994) tarafından, çok kültürlü eğitim; çok farklı kültürler barındıran dünyada öğrencileri ortak amaçlar için yaşamaya, öğrenmeye ve birlikte çalışmaya hazırlayan disiplinler arası süreç olarak tanımlanır.

Bu türden bir eğitim, farklı gruplar arasında diyalog geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle, çok kültürlü eğitim, okullardaki iyileştirme çalışmalarında, gruplar arası iş birliği süreci olarak görülebilir. Bu süreç içerisinde, okulların, tüm bireyler için işlemesine gayret edilir (Bohn&Sleeter, 2000). Coşkun (2006) ise çok kültürlü eğitimin toplumsal bir süreç olduğunu vurgulayarak, ulusallaşma sürecinde tek dil, tek kültür ve tek dinin ön plana çıktığını, toplumun eğitim ve refah düzeyi yükseldikçe, bireyin diğer dillere, kültürlere ve dinlere ilgi ve saygı duymaya başladığını belirtmektedir. Bütün bunların yanında çok kültürlü eğitim, sadece farklı etnik gruba, sosyal sınıfa, dine ait olan öğrencileri değil, aynı zamanda farklı cinsiyete, üstün yeteneklere ve zekâyâ sahip olanları da kapsamaktadır (Banks&Banks, 1993; aktaran Herring& White,1995). Çok kültürlü eğitimle ilgili tanımlamalar bütünsel anlamda değerlendirildiğinde, insan haklarına saygı duyma, kültürel farklılıkları hoş karşılama, eğitimde fırsat eşitliği, kültürel çeşitliliği yansıtıcı eğitim ortamları düzenleme, farklı bakış açılarını ve fikirleri analiz etme öğelerinin ortak paydaşlar olduğu görülmektedir.

Sanat Eğitimi ve Transkültürel Yaklaşım

Özellikle günümüzde sanat ve sanat eğitimi tek kültürel dinamikten etkilenmesine karşılık çok kültürlülük anlayışları ve motivasyonlarına ihtiyaç duymaktadır (Eker ve Seylan, 2005). Kültür bilincini elde eden kuşakların evrensel

kültür içinde kendi kültürünün yerini ve diğer kültürlerin kodlarını anlaması, anlamlandırması ile mümkün olabilecektir. Çünkü çağdaş sanat eğitimi gördükleriyle yetinmeyip, onlar üzerine düşünen ve düşüncelerini sözelleştiren yaklaşımları ön görmektedir. Sanat çok yönlü ve çok boyutlu bir olgudur. İçinde zamansal, mekânsal ve kültürel kodlar barındırmaktadır. Bu nedenle sanatın kültürden ayrı düşünülemeyeceği son derece açıktır. Sanat ve kültürlerin ilişkisi sürekli ve karşılıklıdır. Bu ilişki bütün ile bütünü yaratanlar arasındaki ilişki niteliğindedir. Kültür ve sanat ilişkisinde; biri diğerinin hem teşvik edicisi, hem de bulunulan düzeyin göstergesi niteliğindedir. Yani birini diğerinden ayrı düşünmek olanaksızdır (Erinç, 1987).

Sanat alanında seçkici sanat, popüler kültür, alt kültür ürünleri arasındaki sınırlar erimiştir ve sanat eğitimi kavram dağarcığına “çok kültürlülük” anlayışları girmeye başlamıştır (Kırıçoğlu, 2009). Sosyal içeriği yoğun durumdaki sanat ve sanat eğitiminin daha çok sosyalleşmesine ve içselleştirilmesine hizmet edebilecek içeriklere sahip olan transkültürel yaklaşımın sağladığı ayrıcalık, sanatsal bilgiye ve deneyime sahip olma niteliği ile ilgilidir. Transkültürel yaklaşım; her türden toplumsal bilgiyi oluşturan unsurlardaki kodlanmış anlamları ve sosyolojik anlamları nitelleyen sanat eğitimi ve üretimi, tüketimi ve de sanat eğitimi ile ilişkilendirilebilecek bir karakter açılımını yansıtabilmektedir. Birçok eğitim disiplini gibi sanat eğitimi de çağın temel paradigmasına göre şekillenir. Günümüzde bakış açısı ve ilişki kurulan disipline bağlı olarak bir durum, dönem ve paradigma olarak ele alınan ve çok farklı şekillerde tanımlanan postmodernizm, yeni çağın temel felsefesi olarak değerlendirilmektedir (Akpınar, Çakmak ve Kara, 2010). Toplumsal yaşamda hemen hemen her alanda etkisini derinden hissettiren post-modern teoriler, sanat ve eğitim alanındaki uygulamalara da yön vermektedir.

Son zamanlarda gündeme gelen transkültürel yaklaşım ile “bilgiye ulaşım ve anlam sorunu”, “sanatsal kültür” gibi kavramlar pratikte ve kuramda pek çok tartışmaya neden olmuştur. Bu kavramlar ülkemizde özellikle 1980 sonrası güncel sanat pratikleri ve sanat eğitiminin kurumsal ve işlevsel işleyişi üzerinde yapısal dönüşümlerle birlikte yeni düzenlemeleri de beraberinde getirmiştir. Sanat alanına yansıyan değerler ve pedagojik değişkenler karmaşası düşünüldüğünde, bu karmaşayı çözümlenebilir ve uygulamalarda bulunabilme günümüz ve gelecekçi sanat eğitimi yöntemleri açısından ele alınmasını gerektiren süreçleri gündeme getirmektedir.

Son otuz yıla kadar farklı yaklaşım modellerine karşın sanat eğitiminin amacı genel olarak, yaratıcı, özgün, sorgulayan bireyler yetiştirmek, yaşamı değerli ve anlamlı kılmak, bireyin kendisini gerçekleştirmesine yardımcı olmak (Erinç, 2004; İlhan, 2003; Kırıçoğlu, 2002; San, 2003) olarak tanımlanmaktadır. Bu ana amaçlara ulaşabilmek için, okul öncesi dönemden başlamak üzere örgün ve yaygın eğitim

içerisinde bir araç olarak kullanılan sanatın, bireyin eğitiminde erken yaşlardan itibaren kesintisiz, planlı ve sistematik olarak yer alması gerektiğidir. Öte yandan, sanatçı yetiştirme amacına yönelik ana unsurlarda ise, özgünlük, yaratıcılık, naiflik, sorgulama, farkındalık, seçenek olmak gibi kavramlar genel geçer değerler olarak nitelenmektedir. Bu bakımdan sanat ve transkültürel yaklaşımın, bireyin yaşamında ve eğitiminde önemli bir yere sahip olduğu ve buradan giderek toplumun gelişmesine yapacağı katkı düşüncesi ortak bir paydayı oluşturmuştur. Bu temel kavrayış genel olarak modernizmin ilerlemeci, rasyonalist ve bütünlleştirici yapısını yansıtır niteliktedir.

Sanatı oluşturup-geliştiren, eğitimi veren, değerlendiren, yararlanan bireylerden oluşan küçük gruplar sosyo-kültürel çevreyi oluşturmakta ve bu sosyo-kültürel çevrenin içinde bulunduğu fiziksel mekânlar ve burada sanatı üretmek, eğitim sağlayabilmek için kullanılan araç-gereçler de teknik-fiziksel çevreyi meydana getirmektedir. Sözkonusu çevrelerde bulunan bireylerin sanatsal ve estetik yönden ihtiyaç, istek ve beklentilerine, düşünce, görüş ve duygularına uygun sanat eğitiminin yapılması sanat eğitiminin daha etkili ve verimli olmasını ve eğitim çıktısından daha büyük yarar sağlanabilmesine olanak tanıyacaktır. Modern düşüncenin ekonomik gerekçeleriyle birlikte yeni coğrafyalar ve mekân ihtiyacı kültürel hedeflerini de genişletmiştir. Bundan dolayı başka kültürleri tanıma ihtiyacı, yalnızca politik ve ekonomik çıkarlarının sağlanması olarak değil, estetik ve eğitimsel olarak kurulan etkileşimlerin ötesine geçmektir. Çağdaş sanatın varmış olduğu gelişim çizgisi; üretim mekanizmalarının bağlı olduğu bireysel ele alışların karşısına, tüketici olarak kitleleri çıkarmak durumundadır. Kitlelerin içinde bulunduğu toplumsal yapı, bu bağlamda transkültürel bir etkileşim alanındadır. Kültür ve transkültürel yaklaşım kavramlarının oluşturduğu yapı, sanatsal eğitiminin hedefi üzerinde yön tayin etme yetkisi ve gücünü elinde bulundurmaktadır. Transkültürel yaklaşımın ve sanatsal yaklaşımın sağlanması, sanat eğitiminin yöntem ve paradigmalarıyla farklı kültürlerle olan ilgisini sürekli olarak canlı tutmaktadır.

Bugün uluslararası bağlamda çağdaş sanat eğitimi uygulamaları transkültürel yaklaşım ile paralel ve bağlantılıdır. Sanat eğitiminde transkültürel yaklaşım, geleneksel sanat eğitiminden farklı bir öğretim anlayışını gerektirmektedir. Alanın kapsamı, içeriği ve öğretim amaçları farklıdır. Bu nedenle kültür eğitimi sanat eğitimi içine yerleştirmede farklı yöntemler ve öğretim yolları gerekmektedir. Disiplinlerarası bir yaklaşım uygulanmalı, müze eğitimi gibi yerinde ve görerek öğrenme sağlanmalıdır.

Sonuç

Eğitim açık bir sistemdir ve sanat eğitiminin de çağın toplumsal, kültürel, teknolojik ve sanatsal değişimlerine göre şekillenmesi kaçınılmazdır. Genel eğitimin ayrılmaz bir parçası olan sanat eğitimi özünde aydınlanma ile öğretilen ve öğrenilen bir disiplin olmuştur. Sanat eğitiminin genel geçer amaçları bireyin kendisi ve çevresi ile uyum içerisinde yaşayarak, soran, sorgulayan ve yeni sorunlara çözüm bulabilen, duyarlı, estetik beğeni ve algısı gelişmiş bireyler olarak belirirken nihayetinde toplumun çağdaşlaşmasına hizmet edecek bir araç olarak da ele alınmıştır.

İnsan kendi dışındaki dünyaları keşfettikçe başka insanlar ve toplumlar hakkında daha çok bilgi sahibi olmakta ve onların bilgi ve birikimini kullandıkça hem kendini hem de yaşadığı toplumu yeniden yapılandırabilmektedir. Bu nedenle sanat eğitimi programlarında küçük yaştan itibaren çocuğa yapıcı, üretici olarak rol aldığı, imgelemine ve tasarımı gücünü geliştiren çeşitli sanatsal uğraşlar yanında, farklı kültürlerle ait sanat üretimleri ve değerleri anlatabilecek transkültürel yaklaşımların sunulması, sanat eğitimi ders programlarında ağırlık verilmesi, sanatın yaş ve olgunluk düzeyine göre kendisini ilgilendirebilecek pek çok alanında da izleyici, değerlendirici ve gereğinde eleştirici olarak yer alması beklenmektedir. Sanat eğitiminde transkültürel yaklaşım sürecinde öğrencilerin kültürel farklılıklara yönelik tutumları eğitim programları tarafından olumlu bir şekilde etkilenmektedir. Farklı kültürlerle açık, farklı kültürel değerlere hoşgörülübireylerin yetiştirilmesi eğitsel açıdan önemlidir. Öğrenme ortamında öğrencilerin farklı kültürleri sanat eserleri yoluyla tanınmasının yanında kendi kültürünü de anlamaya çalışması kendi kültürüne yabancılaşmaması adına önemlidir. Kendi kültürünü bilen birey karşılaştığı diğer kültürleri değerlendirirken zorlanmaz. Birey kültürler arasındaki benzer ve ortak noktalar aracılığıyla egemen kültüre ait öğeleri daha kolay algılayıp değerlendirebilir. Kendi kültürel değerlerini yeterince tanımayan birey yeni bir kültürlenme sürecinin etkisinde kalarak kendi kültürüyle ilgili yeni değer yargıları geliştirmeye başlayabilir. Transkültürel yaklaşım ile hem sanat eğitimi hem de eğitim, toplumun daha demokratik ve daha adil bir şekilde yeniden yapılandırılması sağlanacaktır.

Transkültürel yaklaşım ile yapılan sanat eğitimi; sağlam bir disiplin temelli eğitimin yanı sıra yaratıcılığa, kültürel okuryazarlığa, tüm kültürleri tanımaya, en çok da öz kültürünü tanımaya, kendini bulmaya, bireyin kişisel değer ve sanat psikolojisini anlamaya yönelik araştırmalar ve yöntem çabaları ile geliştirilen müfredata ihtiyaç duyar. Bu yönde oluşturulacak programlar ile sanat eğitiminde çok geniş yelpazede ve evrensel boyutlarda duyarlı ve yaratıcı bireyler yetiştirilmesi mümkün olacaktır.

KAYNAKLAR

AGADA, J. *Multicultural Education and the Emerging Paradigm: An Essay in Cultural Epistemology*. The Urban Review, 30(1), 77-95. 1998.

ALTINBAŞ, D. *Avrupa ve Çok Kültürlülük: Fransa Örneği*. Stratejik Analiz, 78: 5(2-61). 2006.

AKPINAR, B., ÇAKMAK, Z. ve KARA, C. *Postmodernizmin İlköğretim 6. Sınıf ve 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programına Yansımaları*, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, (20), 2, (137-160). 2010.

BAŞBAY, A., BEKTAŞ, Y. “Çok Kültürlülük Bağlamında Öğretim Ortamı ve Öğretmen Yeterlikleri”. Eğitim ve Bilim, 34, (30-43). 2009.

BANKS, J.A., COOKSON, P., GAY, G., HAWLEY, W.D., IRVINE, J.J., NIETO, S. “Diversity Within Unity: Essential Principles for Teaching and Learning in a Multicultural Society”. <http://www.educ.washington.edu/coetestwebsite/pdf/DiversityUnity.pdf> adresinden 19 Aralık 2016 tarihinde alınmıştır. 2001.

BANKS JAMES A. *Multicultural Education: Developments, Dimensions, and Challenges*. Phi Delta Kappan. v. 75, (s. 22-28). 1993.

BOHN, A.P., & SLEETER, C.E. *Multicultural Education and the Standards Movement: A Report From the Field*. Phi Delta Kappan, 82(2), (156-161). 2000.

COŞKUN, H. *Türkiye’de Kültürlerarası Eğitim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. 2006

ÇELİK, H. “Çokkültürlülük ve Türkiye’deki Görünümü”, U.Ü. Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi yıl:9 Sayı: 15.2008.

DUVERGER, M. *Siyaset Sosyolojisi*. (Çev: Tekeli). İstanbul: Varlık Yayınları. 2004.

EKER, M. ve SEYLAN, A. *Çağdaş Sanat Eğitiminde Sanatsal ve Pedagojik Postmodern Montajlar*, Eurasian Journal of Educational Research, 19, (164-178). 2005.

ERİNÇ, S. M “Bireysel ve Toplumsal Kimlik Aramada Kültürün ve Sanatın Rolü” Sanat Yazıları, Hacettepe Üniversitesi GSF Yayınları, Sayı:2, (47-53). 1987.

ERİNÇ, S. *Sanatın Boyutları*. Ankara: Ütopya Yayınları. 2004.

GAY, G. *A Synthesis of Scholarship in Multicultural Education*. 1994.

HIDALGO, F., CHÁVEZCHÁVEZ, R, VE RAMAGE, J. *Multicultural Education: Landscape for Reform in the Twenty-First Century. Handbook of Teacher Education*, John Sikula (senior ed.). New York: Macmillan.1996.

HERRİNG, R.D.,& WHITE, L.M. *School Counselors, Teachers, and the Culturally Compatible Classroom: Partnerships in Multicultural Education. Journal of Humanistic Education and Development*, (52-65). 1995.

ILJASSOVA, M. "Transkulturalität als Herausforderung für die Literaturwissenschaft und Literaturdidaktik", *Das Wort. Germanistisches Jahrbuch Russland*, (s. 37-57). 2009.

KIRIŞOĞLU, O. *Sanatta Eğitim. Görmek Öğrenmek Yaratmak*. Ankara: Pegem Yayıncılık. 2002.

KIRIŞOĞLU, O. *Sanat Kültür Yaratıcılık – Görsel Sanatlar ve Kültür Eğitimi*, Ankara: Pegem Yayınları. 2009.

MOLES, A. *Kültürün Toplumla Dinamiği*, (Çev: Nuri Bilgin), E.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir.1983.

PAREKH, B. *Çokkültürlülüğü Yeniden Düşünmek*. Ankara: Phoenix Yayınları. 2002.

SAN, İ. *Sanat Eğitimi Kuramları*. Ankara: Ütopya Yayınları. 2003

SULTANA, Q. *Evaluation of Multicultural Education's Understanding and Knowledge in Freshman Level Preservice. Annual Meeting of The Mid-South Educational Research Association*. ERIC Digest ED 1174138131262. 1994.

TEKİNALP, Ş. *Küreselleşen Dünyanın Bunalımı: "Çok Kültürlülük"*. İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler ve Sanat Dergisi. Cilt 3, S.1, Ocak. 2015.

TAYLOR, G. "Service- Learning as Postmodern Art and Pedagogy", *Studies in Art Education*, Vol. 43, No. 2 (Winter), Ss. 124-140. 2002.

YAZICI, S., BAŞOL, G., TOPRAK, G. *Öğretmenlerin Çokkültürlü Eğitim Tutumları: Bir Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışması*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,37, (229-242). 2009.

WELSCH, W. "Transkulturalität -Lebensformen Nach der Auflösung der Kulturen", *Information Philosophie*, S. 2, (s.5-20). 1992.